

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 417

**Współczesne problemy ekonomiczne.
Rozwój zrównoważony w wymiarze
krajowym i regionalnym**

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2016

Redakcja wydawnicza: Elżbieta Kożuchowska

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: Justyna Mroczkowska

Łamanie: Adam Dębski

Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronach internetowych Wydawnictwa
www.pracenaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2016

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-562-9

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
ul. Komandorska 118/120, 53-345 Wrocław
tel./fax 71 36 80 602; e-mail: econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	7
Grażyna Adamczyk-Łojewska, Adam Bujarkiewicz: Procesy polaryzacji w polskiej przestrzeni gospodarczej / Polarization processes in the Polish economic space.....	9
Anna Bisaga: Kapitał społeczny w zrównoważonym rozwoju regionu opolskiego na przykładzie badań w towarowych gospodarstwach rolnych / Social capital in balanced development of Opole region on the basis of research in merchandise households.....	19
Artur Grabowski: Społeczna odpowiedzialność niemieckich przedsiębiorstw sportowych (piłkarskich) w kontekście zrównoważonego rozwoju / Corporate social responsibility of German sports (soccer) enterprises in the context of sustainable development	28
Marcin Janowski: Zarządzanie organizacją w aspekcie społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw / Socially responsible business and management of a contemporary organization.....	38
Joanna Kizielewicz: Trudności samorządów terytorialnych w Polsce w procesie planowania rozwoju regionalnego / Difficulties of regional authorities in Poland in the process of planning of regional development.....	46
Jolanta Kondratowicz-Pozorska: Konkurencyjność przedsiębiorstwa w świetle zrównoważonego rozwoju (na przykładzie ekologicznych gospodarstw rolnych) / Competitiveness of enterprise in the context of sustainable development (based on organic farms)	55
Natalia Konopińska: Priorytety zrównoważonej gospodarki leśnej na sudeckim przygranicznym obszarze górskim ze szczególnym uwzględnieniem ochrony i powiększania zasobów leśnych / Priorities of sustainable forest management at the Sudeten border mountain area with particular emphasis on the protection and enhancement of forest resources	64
Sławomir Kotylak: Potencjał klasy kreatywnej jako elementu strategii rozwoju zrównoważonego na przykładzie wybranych obszarów miejskich / Creative class potential as a part of sustainable development strategy on the example of selected urban areas	75
Barbara Kryk: Realizacja celów ekologicznych zrównoważonego rozwoju w Polsce na tle UE / The accomplishment of environmental objectives as part of sustainable development in Poland in comparison with the EU.....	86
Joanna Kubicka, Teresa Kupczyk: Wpływ mikro- i małych przedsiębiorstw na środowisko naturalne i ich działania na rzecz zrównoważonego rozwoju / Impact of micro and small enterprises on the natural environment and their operations related to sustainable development.....	95

Agnieszka Łopatka: Analiza sytuacji osób młodych na rynku pracy w Polsce w kontekście założeń strategii Europa 2020 / Analysis of young people on the labour market in Poland in the context of Europe 2020 Strategy	105
Danuta Miłaszewicz: Wybrane wymiary spójności społecznej w ocenie studentów / Selected dimensions of social cohesion in the assessment of students	115
Jarosław Michał Nazarczuk: Handel zagraniczny w SSE w Polsce w 2012 roku / Foreign trade in special economic zones in Poland in 2012	126
Łukasz Olipra: Współczynnik biznesowej mobilności lotniczej pracowników w dolnośląskich przedsiębiorstwach – implikacje dla polityki rozwoju regionalnego / Business air mobility of employees factor in Lower Silesian companies – implication for the regional development policy.....	135
Magdalena Pronobis: Instrumenty finansowe: nowy paradygmat wsparcia unijnego? / Financial instruments: the new paradigm of the EU structural support?	153
Ewa Szostak: Spójność i rozwój zrównoważony na Dolnym Śląsku w kontekście strategii Europa 2020 – wybrane aspekty / Cohesion and sustainable development in Lower Silesia in the context of Europe 2020 Strategy – selected aspects.....	164
Katarzyna Tracz-Krupa: Program Operacyjny Kapitał Ludzki jako narzędzie polityki spójności Unii Europejskiej w wymiarze społecznym w Polsce w latach 2007–2013 / Human Capital Operational Program as a tool of cohesion policy in the social dimension in the perspective of 2007–2013 in Poland	176
Magdalena Wojarska: Fundusze Polityki Spójności UE a zrównoważony rozwój polskich regionów / EU Cohesion Policy Funds in the context of sustainable development of Polish regions	185

Wstęp

Współczesne problemy ekonomiczne stanowią interesujący poznawczo obszar badań prowadzonych od kilku lat przez trzy zespoły naukowe z uczelni ekonomicznych Katowic, Szczecina i Wrocławia. Wybór rozwoju zrównoważonego na temat przewodni tomu, który trafia do rąk czytelnika, potwierdza aktualność i nieślabnące znaczenie tego zagadnienia w odniesieniu do teorii ekonomii (a zwłaszcza rozwoju regionalnego) i jej praktycznych zastosowań. Zebrane w tym tomie opracowania wskazują na rosnące zainteresowanie rozwojem zrównoważonym, który staje się zagadnieniem inter- i multidyscyplinarnym. Kryterium doboru artykułów do bieżącego tomu stanowi rozwój zrównoważony w jego wymiarze przestrzennym (krajowym i regionalnym, w tym lokalnym), który jest analizowany w różnych aspektach, np.: ekonomicznym, społecznym, ekologicznym i instytucjonalnym.

Naukowy oraz aplikacyjny charakter rozwoju zrównoważonego, postrzeganego współcześnie jako wyzwanie, znajduje potwierdzenie w dokumentach strategicznych formułowanych przez aktorów rozwoju na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym. Analiza takich dokumentów na tle strategii Europa 2020 potwierdza, że rządy, samorządy czy przedsiębiorcy, a także społeczeństwo są w różny sposób odpowiedzialni za osiągnięcie celów rozwoju zrównoważonego; znajduje to odzwierciedlenie w opracowaniach zebranych w niniejszym tomie. Autorzy koncentrują swoją uwagę na analizie polityki spójności jako narzędziu wdrażania celów rozwoju zrównoważonego na szczeblu regionalnym i krajowym, z pozycji różnych beneficjentów tej polityki – władz regionalnych, przedsiębiorców, samorządów terytorialnych. W badaniach przewija się zagadnienie czynników rozwoju (także nowoczesnych, takich jak wiedza czy klasa kreatywna) oraz instrumentów (SSE, instrumenty finansowe) i siły ich wpływu na poszczególne wymiary rozwoju zrównoważonego: gospodarczy, społeczny i środowiskowy. Analizie poddaje się też problemy rozwoju regionalnego w odniesieniu do całego kraju (polaryzacja przestrzeni gospodarczej), obszarów przygranicznych, miejskich oraz poszczególnych regionów (Opolszczyzna, Dolny Śląsk).

Wieloaspektowość podejścia do rozwoju zrównoważonego sprawia, że każdy czytelnik może znaleźć tu interesującą go problematykę oraz wartościowe wnioski i konkluzje.

Urszula Zagóra-Jonszta, Ewa Pancer-Cybulska, Bernadeta Baran

Agnieszka Łopatka

Uniwersytet Szczeciński

e-mail: agnieszka.lopotka@onet.pl

ANALIZA SYTUACJI OSÓB MŁODYCH NA RYNKU PRACY W POLSCE W KONTEKŚCIE ZAŁOŻEŃ STRATEGII EUROPA 2020

ANALYSIS OF YOUNG PEOPLE ON THE LABOUR MARKET IN POLAND IN THE CONTEXT OF EUROPE 2020 STRATEGY

DOI: 10.15611/pn.2016.417.11

JEL Classification: J13

Streszczenie: W artykule poruszono problemy związane z realizacją strategii „Europa 2020” w obszarze rynku pracy, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji osób młodych w kontekście bezrobocia. Na wstępie przedstawiono istotę oraz założenia strategii „Europa 2020”, jak również jej priorytety, cele oraz główne wskaźniki. Kolejną część opracowania ma charakter empiryczny, w której to dokonano analizy problemu bezrobocia wśród osób młodych na polskim rynku pracy. Ostatnia część artykułu poświęcona została natomiast wyszczególnieniu działań zmierzających do zmniejszenia wskaźnika bezrobocia wśród wskazanej grupy wiekowej w aspekcie wdrożenia założeń strategii „Europa 2020” mających ułatwić wejście na rynek pracy osobom młodym. Celem artykułu jest zaprezentowanie skuteczności dotychczasowej implementacji strategii „Europa 2020” w obszarze zmniejszenia poziomu bezrobocia wśród osób młodych w Polsce, jak również ustalenie kierunków działań zmierzających do ułatwienia młodym osobom wejścia na rynek pracy, a pracodawcom – pozyskania odpowiednich zasobów siły roboczej.

Słowa kluczowe: rynek pracy, strategia „Europa 2020”, bezrobocie.

Summary: The article addresses the problems associated with the implementation of the „Europe 2020” strategy in the labor market, with particular emphasis on the situation of young people in the context of unemployment. At the beginning it presents the essence and the „Europe 2020” strategy, as well as its priorities, targets and key indicators. Another part of the study is of empirical nature in which it analyzes the problem of unemployment among young people on the Polish labor market. The last part of the article is devoted to the efforts to lower the unemployment rate among the age group indicated in the context of the implementation of the „Europe 2020” strategy aimed at facilitating the entry into the labor market of young person. The aim of the article is to present the efficiency of the implications of the „Europe 2020” strategy in the area of reducing the level of unemployment among young people in

Poland, as well as to determine the directions of activities aimed at facilitating young people to enter the labor market, and employers to obtain the relevant labor force.

Keywords: labour market, “Europe 2020” strategy, unemployment.

1. Wstęp

W wyniku światowego kryzysu finansowego zapoczątkowanego w 2008 roku wyraźnym przeobrażeniem uległy gospodarki poszczególnych państw. Sytuacja gospodarcza zarówno w Polsce, jak i na całym świecie jest jedną z głównych determinant przemian dokonujących się między innymi na rynku zatrudnienia. Proces korzystnych transformacji na wskazanym obszarze, trwający do końca 2008 roku, został przerwany w wyniku dekonunktury. Konieczność dostosowywania produkcji do zmniejszającego się zagregowanego popytu w konsekwencji doprowadziła do sukcesywnego zmniejszania popytu na pracę. Aby przeciwdziałać tym negatywnym procesom, Rada Europy przyjęła 17 czerwca 2010 roku strategię „Europa 2020”, będącą koncepcją zmierzającą do inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu oraz stanowiącą jeden z podstawowych instrumentów koordynacji polityki gospodarczej w Unii Europejskiej (UE).

W przeciwieństwie do realizowanej w latach 2000–2010 Strategii Lizbońskiej, nowa koncepcja zakłada wspólną odpowiedzialność UE oraz państw członkowskich za jej wdrażanie i monitorowanie postępów w osiąganiu wyznaczonych celów [Raport MG 2012, s. 53]. Ponadto strategia „Europa 2020” stanowi kontynuację wizji wzmoczonego rozwoju, sformułowanej w Agendzie Lizbońskiej. Co więcej, realizacja zaplanowanej na lata 2010–2020 strategii ma przyczynić się między innymi do wzrostu poziomu zatrudnienia we wszystkich sektorach gospodarki, w tym przede wszystkim wśród osób młodych, ponieważ w Polsce, podobnie jak w innych państwach UE, na zjawisko bezrobocia jest narażona szczególnie właśnie ta grupa. Ze względu na skalę i charakter tego zjawiska w niniejszym artykule dokonano eksplikacji uwarunkowań funkcjonowania osób w wieku 15–25 lat na rynku pracy.

Celem artykułu jest zaprezentowanie skuteczności dotychczasowej implikacji strategii „Europa 2020” w obszarze zmniejszenia poziomu bezrobocia wśród osób młodych w Polsce, jak również ustalenie kierunków działań zmierzających do ułatwienia młodym osobom wejścia na rynek pracy, a pracodawcom pozyskania odpowiednich zasobów siły roboczej.

2. Istota strategii „Europa 2020”

Przyjęta w 2000 roku Strategia Lizbońska zainicjowała proces zmierzający do stworzenia z gospodarki unijnej najbardziej konkurencyjnej, opartej na wiedzy gospodarki światowej, potrafiącej podtrzymać zrównoważony wzrost gospodarczy oraz

szeroko pojętą stabilność społeczną [www.mg.gov.pl]. Jednak problemy z jej realizacją doprowadziły do konieczności weryfikacji Agendy Lizbońskiej i wprowadzenia strategii „Europa 2020”.

Fundamentalnym celem strategii jest przyspieszenie wzrostu gospodarczego oraz zwiększenie zatrudnienia w państwach UE. Zaproponowany model europejskiej społecznej gospodarki rynkowej ma opierać się na trzech współzależnych i wzajemnie uzupełniających się priorytetach [www.stat.gov.pl, Raport Wskaźniki Strategii Europa 2020]:

- wzrost inteligentny (*smart growth*): rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacjach oraz rozwój i podnoszenie jakości edukacji;
- wzrost zrównoważony (*sustainable growth*): transformacja w kierunku gospodarki niskoemisyjnej, efektywniej korzystającej z zasobów, a także bardziej konkurencyjnej;
- wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu (*inclusive growth*): wspieranie gospodarki wyróżniającej się wysokim poziomem zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną, gospodarczą i terytorialną.

Tabela 1. Cele i główne wskaźniki strategii „Europa 2020”

Nadrzędne cele strategii	Główne wskaźniki
Osiągnięcie wskaźnika zatrudnienia na poziomie 75% wśród kobiet i mężczyzn w wieku 20–64 lat	wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20–64 lat
Poprawa warunków prowadzenia działalności badawczo-rozwojowej poprzez przeznaczenie 3% PKB UE na sferę B+R	nakłady na B+R (w % PKB)
Zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych o 20% w porównaniu z rokiem 1990. Ponadto zwiększenie o 20% udziału energii odnawialnej w ogólnym zużyciu energii, a także zwiększenie efektywności energetycznej o 20%	emisja gazów cieplarnianych (1990 = 100)
	udział energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto
	zużycie energii pierwotnej
Podniesienie poziomu wykształcenia w wyniku obniżenia odsetka osób zbyt wcześnie kończących edukację do poziomu poniżej 10% oraz zwiększenie o co najmniej 40% odsetka osób w wieku 30–34 lat posiadających wyższe lub równoważne wykształcenie	młodzież niekontynuująca nauki osoby w wieku 30–34 lat posiadające wyższe wykształcenie
Wspieranie włączenia społecznego poprzez ograniczenie ubóstwa przejawiającego się wyjściem co najmniej 20 mln osób z ubóstwa lub wykluczenia społecznego	wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym składający się z: – wskaźnika bardzo niskiej intensywności pracy w gospodarstwie domowym, – wskaźnika zagrożenia ubóstwem (po uwzględnieniu transferów społecznych), – wskaźnika pogłębionej deprivacji materialnej

Źródło: www.stat.gov.pl, /cps/rde/xbcr/gus/POZ_Wskazniki_Europa2020.pdf (18.06.2015).

W celu dokonania oceny postępów strategii „Europa 2020” określono pięć wymiernych celów rozwojowych, które powinny zostać osiągnięte do 2020 roku na poziomie unijnym. Cele i wskaźniki główne strategii „Europa 2020” przedstawiono w tabeli 1.

Istotną kwestię w przypadku strategii „Europa 2020” stanowią tak zwane inicjatywy flagowe (*flagship initiatives*) wdrażane na poziomie unijnym, których zadaniem jest przyspieszenie i ukierunkowanie sposobów realizacji każdego z wymienionych celów strategii. Do siedmiu projektów przewodnich zalicza się [www.stat.gov.pl, Raport Wskaźniki Europa 2020]:

- Unię innowacji: działania mające na celu stworzenie warunków prowadzących do wykorzystania działalności badawczo-rozwojowej przy rozwiązywaniu kluczowych problemów związanych między innymi ze zmianami klimatu, energią, starzeniem się społeczeństwa oraz likwidacją rozwarstwienia pomiędzy światem nauki a rynkiem.
- Mobilną młodzież: działanie na rzecz poprawy warunków systemów kształcenia oraz ułatwienie młodzieży wejścia na rynek pracy.
- Europejską agendę cyfrową: osiągnięcie trwałych korzyści gospodarczych i społecznych poprzez jednolity rynek cyfrowy oparty na szybkim Internecie.
- Europę efektywnie korzystającą z zasobów: działanie na rzecz niezależnienia wzrostu gospodarczego od wykorzystania zasobów oraz transformacji w kierunku gospodarki niskoemisyjnej, w większym stopniu wykorzystującej potencjał, jaki dają odnawialne źródła energii.
- Politykę przemysłową w erze globalizacji: działanie na rzecz zwiększenia konkurencyjności unijnego sektora przemysłowego w warunkach pokryzysowych oraz wsparcie przedsiębiorczości i nowych umiejętności.
- Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia: działanie na rzecz modernizacji rynków pracy i wzmocnienia pozycji obywateli poprzez rozwój ich kwalifikacji, prowadzące do zwiększenia współczynnika aktywności zawodowej i lepszego dopasowania podaży do popytu na rynku pracy.
- Europejski program walki z ubóstwem: działanie na rzecz zapewnienia spójności społecznej, gospodarczej i terytorialnej mające na celu pomoc osobom ubogim i wykluczonym społecznie i umożliwienie im aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym [Łopatka, Matuszczak 2014, s. 136].

Realizacja poszczególnych działań w ramach wskazanych inicjatyw na szczeblu unijnym, krajowym, regionalnym i lokalnym stanowi perspektywę budowy inteligentnej i zrównoważonej gospodarki europejskiej sprzyjającej włączeniu społecznemu [www.uniaeuropejska.org].

Na poziomie państw członkowskich podstawowym instrumentem wdrażania strategii „Europa 2020” są Krajowe Programy Reform (KPR). W Polsce program ten został przyjęty przez Radę Ministrów 26 kwietnia 2011 roku. Jako cele strategii „Europa 2020” Polska zadeklarowała w KPR osiągnięcie w 2020 roku następujących wartości [www.stat.gov.pl, Raport Wskaźniki Europa 2020]:

- zwiększenie wskaźnika zatrudnienia osób w wieku 20–64 lat do poziomu co najmniej 71%,
- osiągnięcie poziomu nakładów na sferę badawczo-rozwojową równego 1,7% PKB,
- zmniejszenie zużycia energii pierwotnej do poziomu około 96 Mtoe oraz zmniejszenie emisji dwutlenku węgla,
- zmniejszenie do 4,5% odsetka osób niekontynuujących nauki oraz zwiększenie do 45% odsetka osób w wieku 30–34 lat posiadających wyższe wykształcenie,
- zmniejszenie o 1,5 mln liczby osób żyjących poniżej relatywnej granicy ubóstwa [Łopatka, Matuszczak 2014, s. 137].

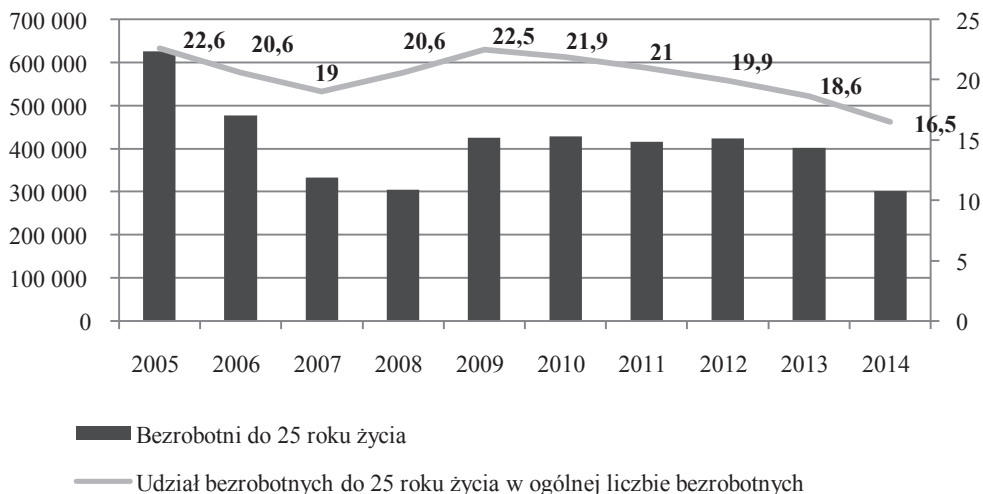
3. Partycypacja osób młodych na polskim rynku pracy

Bezrobocie w bardzo dużej mierze dotyka osoby młode, którym w obliczu postępujących negatywnych procesów na rynku pracy coraz trudniej jest znaleźć zatrudnienie. Zbiorowość ludzi młodych, określaną tu jako ludność w wieku 15–25 lat, charakteryzuje się wyraźnym zróżnicowaniem pod względem wieku, poziomu uzyskanego wykształcenia i kontynuowanej edukacji. Część spośród tej grupy aktywizuje się na rynku pracy po raz pierwszy w ramach praktyk szkolnych, inni natomiast wkraczają w pełni samodzielnie na rynek zatrudnienia zaraz po ukończeniu ustawowego wieku edukacji szkolnej, kończąc naukę na poziomie zasadniczej szkoły zawodowej lub szkoły średniej. Jednak zdecydowana większość kontynuuje naukę na kolejnych szczeblach edukacji, stopniowo wchodząc na rynek pracy po ukończeniu określonego typu szkoły [www.stat.gov.pl, Raport *Wejście ludzi młodych na rynek pracy*]. Częstym zjawiskiem jest również łączenie staży zawodowych z dalszą edukacją.

Osoby młode to grupa szczególnie narażona na zjawisko bezrobocia, o czym świadczą wysokie wartości wspomnianego wskaźnika zarówno w Polsce, jak i w poszczególnych państwach UE. Dlatego też na mocy ustawy z 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy grupa bezrobotnych do 25 roku życia posiada status osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy. W związku z tym zarówno powiatowe, jak i wojewódzkie urzędy pracy powinny w okresie do 4 miesięcy od dnia rejestracji przedstawić im propozycję zatrudnienia lub innej formy aktywizacji zawodowej. Ponadto instytucje te na mocy tejże ustawy zobowiązane są zapewnić wskazanej grupie poradnictwo oraz informację zawodową, a także zorganizować szkolenia mające na celu pobudzenie aktywności zawodowej [Ustawa z 20 kwietnia 2004], jak również wspierać wskazaną grupę w początkowych okresach zatrudnienia.

W latach 1993–1995 odnotowano najwyższy wskaźnik bezrobocia wśród osób do 25 roku życia. W tym okresie w urzędach pracy zarejestrowanych było ponad 900 tysięcy osób, jednakże w niektórych kwartałach wielkość ta sięgała nawet miliona. Odnotowano wówczas również bardzo wysoki udział tej grupy w ogólnym

poziomie bezrobocia, bowiem aż 34,5%. Kształtowanie się poziomu bezrobocia rejestrowego wśród osób do 25 roku życia przedstawiono na rysunku 1.

Rys. 1. Poziom bezrobocia rejestrowego wśród osób do 25 roku życia w Polsce w latach 2005–2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Raport MPiPS 2015, s. 2].

Na podstawie rys. 1 można zaobserwować postępujący spadek bezrobocia wśród osób młodych, trwający aż do końca roku 2007, w którym ta grupa stanowiła 19% zarejestrowanych w urzędach pracy. Pod koniec roku 2008 poziom bezrobocia wśród tej grupy wiekowej wyniósł 304,5 tysiąca osób i był on najniższy, począwszy od roku 1991. Należy także zauważyć, iż od roku 2010 poziom bezrobocia rejestrowego wśród osób do 25 roku życia wzrastał zdecydowanie wolniej w porównaniu z ogólną liczbą bezrobotnych w Polsce. W roku 2012 odnotowano natomiast wzrost liczby młodych bezrobotnych o 2%, do poziomu 424,2 tysiąca osób, przy wzroście liczby bezrobotnych ogółem o 7,8%. Jednakże w kolejnych dwóch latach odnotowano spadek bezrobocia wśród omawianej grupy społecznej [Raport MPiPS 2015].

Pod koniec 2014 roku wśród młodych osób pozostających bez zatrudnienia największy odsetek stanowiła społeczność z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym, tworząca 27,3% ogółu bezrobotnych do 25 roku życia. Bez wątpienia przyczyną takiego stanu rzeczy jest brak doświadczenia i odpowiednich kwalifikacji w przypadku tej grupy. Natomiast osoby z wyższym wykształceniem stanowiły 8,4% wśród ogółu zarejestrowanych. Zatem zarówno wiek, jak i stopień wykształcenia stanowią istotny czynnik wpływający na poziom bezrobocia. Na długotrwałe pozostawanie bez pracy szczególnie narażone są osoby starsze i posiadające niskie kwalifikacje zawodowe, a najczęstszym argumentem w kontekście bezrobocia jest brak doświadczenia zawodowego.

Istotny wpływ na strukturę bezrobocia wśród młodych osób mają zachodzące zmiany demograficzne oraz posiadane możliwości podjęcia dalszej nauki. Obecnie ludzie młodzi, pomimo wyższego wykształcenia i dobrej znajomości języków obcych, mają większy problem ze znalezieniem pracy, niż miało to miejsce dwie lub trzy dekady temu. Statystyki wskazują, iż współcześnie mogą oni liczyć głównie na bezpłatny staż, po którego ukończeniu w wielu przypadkach nie jest kontynuowane zatrudnienie, lub na zatrudnienie na tak zwane umowy śmieciowe, mające na celu ominięcie przepisów prawa pracy i przepisów podatkowych.

Według danych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej do 2003 roku sytuacja osób młodych na rynku pracy była szczególnie trudna z uwagi na panujący wówczas intensywny wyż demograficzny. Jednakże po tym okresie poziom bezrobocia zaczął systematycznie spadać w wyniku rozwoju gospodarczego Polski i Unii Europejskiej, a także na skutek intensywnej migracji zarobkowej. Proces ten został jednak przerwany w wyniku spowolnienia gospodarczego wywołanego między innymi światowym kryzysem. W sytuacjach niekorzystnej koniunktury gospodarczej przedsiębiorstwa starają się podejmować kroki mające na celu utrzymanie swojej pozycji na rynku, spośród których najczęściej wskazuje się na ograniczenie kosztów związanych z zatrudnianiem nowych pracowników. Problem ten dotyczy zwłaszcza ludzi młodych, których wielokrotnie charakteryzuje brak doświadczenia, co prowadzi do pozbawienia ich szansy na zatrudnienie.

Brak zatrudnienia wśród młodych osób nie jest wyłącznie skutkiem kryzysu gospodarczego. Bardzo często pośród tej zbiorowości dominuje przeświadczenie, iż posiadane przez nich wykształcenie jest gwarancją znalezienia pracy. Jednak obecna sytuacja panująca na rynku oraz duża konkurencja pośród kandydatów na jedno miejsce skłania do tego, aby już podczas studiów zabiegać o zdobywanie doświadczenia, brać udział w wyjazdach zagranicznych oraz aktywnie uczestniczyć w różnego rodzaju organizacjach [www.egospodarka.pl]. Ponadto osoby młode decydują się wielokrotnie na przedłużenie swojej edukacji, wybierając kolejne kierunki studiów w celu osiągnięcia jak najwyższego wykształcenia i zdobycia przewagi konkurencyjnej na rynku pracy. Dodatkowy problem stanowi również wydłużenie wieku emerytalnego do 67 lat, co spowodowało zablokowanie wielu miejsc pracy dla młodych osób.

4. Działania mające na celu poprawę sytuacji osób młodych na polskim rynku pracy

Wysoki poziom bezrobocia wśród ludzi młodych stanowi obecnie jeden z głównych problemów, z jakimi zmagają się społeczeństwo. Aby zmienić współczesne realia w tym aspekcie, należy podejmować efektywne działania mające na celu inwestycję w osoby zaliczane do tej grupy. Brak działań prewencyjnych mających na celu aktywizację tej zbiorowości, między innymi w postaci pomocy w zdobywaniu doświad-

czenia zawodowego i stwarzania dla nich nowych miejsc pracy, może nie tylko być przyczyną poszerzania się zjawiska emigracji zarobkowej, ale także negatywnie wpłynąć na funkcjonowanie gospodarki i ogólne pogorszenie stopy życiowej całego społeczeństwa. Wśród krótkookresowych skutków bezrobocia w otoczeniu tej zbiorowości wyróżnia się chociażby obciążenie budżetu państwa, rosnący poziom przestępczości czy też zagrożenie dla szeroko pojętej stabilności społecznej [www.nestle.pl]. Jednakowoż długotrwałe utrzymywanie się omawianego zjawiska może peyoratywnie oddziaływać na potencjał gospodarczy i konkurencyjność zarówno w Polsce, jak i całej Unii Europejskiej.

W celu poprawy sytuacji na rynku pracy Komisja Europejska ustanowiła jedną z inicjatyw przewodnich w ramach strategii „Europa 2020” – działanie „Mobilna młodzież”. Jego celem jest poprawa wyników i podniesienie aktywności europejskiego szkolnictwa wyższego, a także poprawa jakości poszczególnych poziomów kształcenia. Działania te mają być realizowane poprzez wspieranie mobilności studentów i stażystów oraz polepszenie sytuacji osób młodych na rynku pracy. Ponadto walce z problemem bezrobocia wśród wskazanej grupy ma służyć kolejna inicjatywa Komisji Europejskiej – „Szanse dla młodzieży”, która zakłada podjęcie działań w następujących obszarach [Raport MPiPS 2012]:

- zapobieganie zjawisku przedwczesnego kończenia nauki szkolnej,
- rozwijanie umiejętności istotnych dla rynku pracy,
- wspieranie pierwszych doświadczeń zawodowych i zdobywania kwalifikacji w trakcie pracy,
- dostęp do rynku pracy poprzez zdobycie pierwszej pracy.

Inicjatywa ta oparta jest na silnym partnerstwie Komisji i państw członkowskich, a także stanowi podstawę do formułowania konkretnych działań przez władze krajowe, środowisko biznesowe i partnerów społecznych [Raport MPiPS 2012] w celu zmniejszenia poziomu bezrobocia wśród osób w wieku 15–25 lat.

Inicjatywy rządu w aspekcie przeciwdziałania bezrobociu i jego skutkom zakładają liczne zmiany w funkcjonowaniu urzędów pracy. Przede wszystkim wsparcie to antycypuje zwolnienie pracodawców, którzy zdecydują się na zatrudnienie skierowanych przez urząd pracy bezrobotnych będących w wieku do 30 roku życia, z obowiązku odprowadzania składek na Fundusz Pracy oraz Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych. Zwolnienie to ma obowiązywać przez pierwszych 12 miesięcy od dnia zatrudnienia bezrobotnego. Ponadto urzędy pracy zakładają podniesienie efektywności w zdobyciu stażu zawodowego poprzez refundację składek na ubezpieczenia społeczne wśród osób należących do wskazanej grupy wiekowej podejmujących pierwszą pracę. Refundacja ta obejmuje okres 6 miesięcy, nakładając jednocześnie na pracodawcę obowiązek dalszego zatrudnienia skierowanej osoby przez okres kolejnych 6 miesięcy pod rygorem zwrotu refundacji. Dodatkowo rząd poprzez projekt pilotażowy „Twoja kariera – Twój wybór” planuje objęcie intensywną i indywidualną pomocą urzędów pracy, osób zamierzających podjąć za-

trudnienie, począwszy od dnia rejestracji we wskazanej placówce. Komplementarnie rząd proponuje wprowadzenie trzech pakietów rozwiązań [Raport MPiPS 2013]:

1. Sfera kształcenia i szkolenia zawodowego: rozszerzenie dostępnych obecnie katalogów instrumentów wsparcia oferowanych przez urzędy pracy.

2. Sfera zatrudnienia: ułatwienie osobom młodym podjęcie zatrudnienia, bazując na pomocy finansowej dla pracodawcy.

3. Sfera mobilności: wprowadzenie instrumentu ułatwiającego podjęcie pracy poza miejscem stałego zamieszkania.

Na szczególną uwagę zasługują także inkubatory przedsiębiorczości, rozwijające się obecnie intensywnie w Polsce, mające na celu pomoc osobom młodym w założeniu własnej działalności gospodarczej pod okiem osób doświadczonych. Przy odpowiednim wsparciu i sile woli młode osoby podejmują walkę z bezrobociem poprzez założenie własnego przedsiębiorstwa. Istotnym aspektem jest również wzmocnienie powiązań pomiędzy instytucjami szkolnictwa wyższego, pracodawcami i instytucjami rynku pracy w celu lepszego uwzględnienia potrzeb rynku pracy w programach kształcenia, tak aby trafniej dopasować umiejętności do zapotrzebowania rynku. Jednakowoż bardzo istotne jest udzielanie informacji i świadczenie szeroko pojętego doradztwa dla osób młodych przez urzędy pracy. Wśród wielu istotnych działań zmierzających do poprawy sytuacji ludzi młodych na rynku pracy należy także wskazać aktywizację Akademickich Biur Karier oraz rozwijanie ich współpracy z instytucjami rynku pracy przy podejmowaniu działań wspierających rozpoczęcie aktywności zawodowej przez studentów i absolwentów wyższych uczelni [Raport MPiPS 2013].

5. Zakończenie

W Polsce istotny problem w zakresie rynku pracy stanowi bezrobocie wśród osób młodych. Wraz z pogorszeniem sytuacji gospodarczej w następstwie światowego kryzysu finansowego w roku 2009 nastąpił spadek trendu zatrudnienia najmłodszej grupy pracowników [Raport MG 2013]. Na bardzo wysokim poziomie kształtuje się stopa bezrobocia wśród tej grupy nie tylko w Polsce, ale także w całej Unii Europejskiej. Wysokie bezrobocie wśród tej grupy stanowi poważny problem na szczeblu społecznym, ekonomicznym i politycznym. Efektem tego zjawiska jest bardzo często ubóstwo, marginalizacja, a w skrajnych przypadkach także wykluczenie społeczne.

Badania ukazują, iż osoby do 25 roku życia stanowią podstawową grupę objętą programami aktywizacji na rynku pracy. Bardzo często korzystają one z licznych usług i instrumentów umożliwiających im zdobywanie kwalifikacji i doświadczenia zawodowego w postaci stażów, szkoleń czy dofinansowywania dalszej edukacji. Ponadto istnieją liczne formy pomocy finansowej dla tej grupy pochodzące z Funduszu Pracy. Dodatkowym rodzajem wsparcia są środki na podjęcie działalności

gospodarczej, pochodzące zarówno z powiatowych urzędów pracy, jak i licznych projektów oferowanych przez Unię Europejską.

Z przeprowadzonego postępowania badawczego, do którego wykorzystano badania literaturowe oraz analizę danych statystycznych w wybranych okresach, wynika, iż konieczne wydaje się podejmowanie działań zmierzających do zmniejszenia stopy bezrobocia wśród osób młodych, jak również ograniczenie zawierania tak zwanych umów śmieciowych. W tym celu nieodzowne staje się wykorzystanie instrumentów przewidzianych w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z 20 kwietnia 2004 roku [Raport MPiPS 2015], jak również realizacja założeń strategii „Europa 2020” w kontekście ułatwienia osobom młodym wejścia na rynek pracy.

Powyższa analiza może stanowić pomoc w zwiększeniu efektywności organizowanych szkoleń dla osób bezrobotnych do 25 roku życia oraz prowadzi do usprawnienia funkcjonowania poradnictwa zawodowego i pośrednictwa pracy. Ułatwia także planowanie i realizację programów rynku pracy aktywizujących wskazaną grupę. Aby odwrócić niekorzystne tendencje panujące w omawianym obszarze, należy umożliwić badanej grupie lepsze rozpoznawanie rynku oraz zdobywanie odpowiednich umiejętności i kompetencji.

Literatura

- Łopatka A., Matuszczak A., 2014, *Skuteczność strategii „Europa 2020” w aspekcie zatrudnienia osób w wieku produkcyjnym w Polsce*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego Współczesne Problemy Ekonomiczne. Globalizacja, Liberalizacja, Etyka, Szczecin.
- Raport Ministerstwa Gospodarki, 2012, *Polska 2012. Raport o stanie gospodarki*, Warszawa.
- Raport Ministerstwa Gospodarki, 2013, *Polska 2013. Raport o stanie gospodarki*, Warszawa.
- Raport Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, 2012, *Program młodzi na rynku pracy*, Warszawa.
- Raport Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, 2013, *Informacja na temat rynku pracy, działań rządu na rzecz przeciwdziałania bezrobociu i jego skutkom oraz planowanych i wdrażanych zmian funkcjonowania urzędów pracy*, Warszawa.
- Raport Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, 2015, *Sytuacja na rynku pracy osób młodych w 2014 roku*, Warszawa.
- Ustawa z 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, Dz.U. z 2008, nr 69, poz. 415 z późn. zm.
- www.egospodarka.pl/95161,Rynek-pracy-bezrobocie-mlodych-ciagle-dotkliwe,1,39,1.html, 20.07.2015.
- www.mg.gov.pl/files/upload/8418/EUROPA_PL.pdf (18.06.2015).
- www.nestle.pl/assetlibrary/documents/nestl%C3%A9%20youth%20employment%20initiative_kontekst%0,20.07.2015.
- www.stat.gov.pl/cps/rde/xber/gus/POZ_Wskazniki_Europa2020.pdf (18.06.2015).
- www.stat.gov.pl/cps/rde/xber/gus/PUBL_Wejscie_ludzi_mlodych_na_rynek_pracy.pdf (26.06.2015).
- www.uniaeuropejska.org/strategia-europa-2020 (18.06.2015).